

1. Сама по собі відсутність акта приймання-передачі є проблемою, що має вирішення. Судова практика свідчить про можливість використання інших документів бухгалтерського або податкового обліку, що засвідчують факт передачі товарів, виконання робіт або надання послуг, наприклад видаткових або податкових накладних.

2. Замінником акта приймання-передачі може слугувати відповідне судове рішення, що встановлює факт виконання договору на підставі наведених вище доказів.

3. Судова практика не сприйняла такий спосіб захисту, як зобов'язання відповідача підписати відповідний акт.

ОДНОЧАСНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕНІ І ШТРАФУ

Постанова Вищого господарського суду України
від 12.06.2012 у справі № 06/5026/1052/2011 (подається скорочено)

У травні 2011 року приватне підприємство «К...» звернулося до господарського суду міста Києва з позовом до приватного підприємства «Е...», в якому просило стягнути з відповідача 6196,63 грн інфляційних втрат, 3% річних у розмірі 1319,13 грн, 8130,33 грн пені, 80255,20 грн штрафу, а всього 95901,29 грн.

Рішенням господарського суду Черкаської області від 9 червня 2011 року позов задоволено частково. Стягнуто на користь позивача 6196,63 грн інфляційних втрат, 3% річних у розмірі 1319,13 грн, 5624,67 грн пені, за послуги адвоката та судові витрати. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Постановою Київського апеляційного господарського суду від 31 серпня 2011 року рішення суду першої інстанції скасовано в частині відмови у позові. Позовні вимоги про стягнення 80255,20 грн штрафу, 2505,66 грн пені та судових витрат задоволено. У решті рішення залишено без змін.

Вищий господарський суд України постановою від 13 грудня 2011 року постанову Київського апеляційного господарського суду від 31 серпня 2011 року скасував у частині стягнення штрафу у розмірі 80255,20 грн. У решті постанову апеляційного суду залишив без змін.

Ухвалою Вищого господарського суду від 01 березня 2012 року справу

№ 06/5026/1052/2011 допущено до провадження Верховного суду України.

Постановою Верховного суду України від 27 квітня 2012 року заяву приватного підприємства «К...» задоволено частково. Постанову Вищого господарського суду України від 13 грудня 2011 року зі справи № 06/5026/1052/2011 скасовано, а справу направлено на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Верховний Суд України не погодився з висновком суду касаційної інстанції про відсутність правових підстав для одночасного стягнення з відповідача штрафу та пені та зазначив про невідповідність такого висновку ст. 231 Господарського кодексу України.

Під час нового розгляду справи касаційна інстанція відповідно до вимог частини 2 ст. 111⁷ Господарського процесуального кодексу України повторно та у повному обсязі перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права.

Колегія суддів, обговоривши доводи касаційної скарги, перевіривши матеріали справи, перевіривши юридичну оцінку обставин справи та повноту їх встановлення, дослідивши правильність застосування господарськими судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права та врахувавши правові позиції Верховного Суду України у даній справі,

вважає, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що між приватним підприємством «Е...» та приватним підприємством «К...» було укладено договір про надання послуг з охорони власності, згідно з умовами якого замовник (позивач) передає під охорону, а виконавець (відповідач) приймає зазначені у списку та плані (схемі) об'єкти, які беруться під охорону, що і є додатком до договору.

Згідно з п. 2.1.9 договору замовник зобов'язаний своєчасно проводити розрахунки за надані охоронні послуги.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що позивач своєчасно та у повному обсязі надав послуги, передбачені договором, що підтверджується наявними у матеріалах справи актами здачі-приймання робіт (надання послуг). Натомість зобов'язання з оплати отриманих послуг відповідачем належним чином виконані не були.

З урахуванням зазначеного, а також враховуючи те, що матеріалами справи підтверджено несвоєчасне виконання відповідачем зобов'язань з оплати наданих позивачем послуг, колегія суддів погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про стягнення з приватного підприємства «Е...» 6196,63 грн інфляційних та 1319,13 грн — 3% річних.

Крім того, згідно зі ст. 216 Господарського кодексу України учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених Господарським кодексом України, іншими законами та договором. Одним із видів господарських санкцій згідно з ч. 2 ст. 217 Господарського кодексу України є штрафні санкції.

Частиною 1 ст. 230 Господарського кодексу України передбачено, що штрафними санкціями визнаються господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності,

невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

Згідно з п. 4.6 договору у випадку, якщо замовник несвоєчасно здійснює розрахунок за надані послуги, виконавець нараховує йому пеню у розмірі подвійної облікової ставки НБУ, що діяла на момент невиконання зобов'язань, від суми за кожен день прострочки.

З урахуванням зазначеного твердження заявника касаційної скарги стосовно порушення судом апеляційної інстанції ч. 6 ст. 232 Господарського кодексу України є необґрунтованим та не може бути прийняте до уваги колегією суддів касаційної інстанції, оскільки розрахунок пені було здійснено за кожен епізод прострочення відповідачем виконання зобов'язань з урахуванням обмежень, встановлених у зазначеній статті. Таким чином, колегія суддів вважає обґрунтованим та погоджується з висновком апеляційного господарського суду про стягнення з відповідача 8130,33 грн пені.

Крім того, у пункті договору про надання послуг з охорони власності сторони реалізували надане їм право, передбачене ст. 231 Господарського кодексу України та встановили, що якщо замовник не сплачує платежі за надані послуги у строки, встановлені договором, то він зобов'язаний виплатити на користь виконавця (позивача) штраф у розмірі 0,5% суми заборгованості за кожний день прострочення платежу.

Відповідно до ч. 1 ст. 627 та ст. 6 Цивільного кодексу України сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

З урахуванням того, що положеннями чинного в Україні законодавства не передбачено заборони стосовно одночасного стягнення пені та штрафу за порушення господарських зобов'язань, колегія суддів погоджується з висновком суду апеляційної інстанції про стягнення з приватного підприємства «Е...» 80255,20 грн штрафу.

Враховуючи вищенаведене, необґрунто-

ваним є посилення заявника касаційної скарги на те, що одночасне стягнення з відповідача штрафу та пені суперечить вимогам ч. 1 ст. 61 Конституції України та ч. 3 ст. 509 Цивільного кодексу України та не може бути взяте до уваги колегією суддів.

За наведених вище обставин Вищий гос-

подарський суд України не знайшов законних підстав для повного або часткового задоволення вимог касаційної скарги, а тому постанову суду апеляційної інстанції слід залишити без змін, а касаційну скаргу — без задоволення.

Коментар

Можливість одночасного стягнення пені та штрафу за порушення господарських зобов'язань тривалий час вважалася дискусійним питанням. Супротивники одночасного застосування пені і штрафу посилалися, насамперед, на ст. 61 Конституції України. Відповідно до цієї статті ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Натомість їх опоненти вказували на те, що наведена стаття Конституції України перебуває у розділі «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» і, отже, до відносин між суб'єктами господарювання застосовуватись не може.

Також зазначалося, що одночасне застосування штрафу та пені суперечить загальноприйнятій правовій доктрині. Опоненти посилалися на відсутність чіткої заборони у чинному законодавстві.

Свою позицію з цього питання Вищий господарський суд України (далі — ВГСУ) виклав у п. 2 Інформаційного листа від 13.07.2012 № 01-06/908/2012. Можливість одночасного стягнення пені та штрафу за порушення окремих видів господарських зобов'язань передбачено ч. 2 ст. 231 Господарського кодексу України (далі — ГКУ). В інших випадках порушення виконання господарських зобов'язань чинне законодавство не встановлює для учасників господарських відносин обмежень щодо передбачення умовами договору одночасного стягнення пені та штрафу, що узгоджується із свободою договору, встановленою ст. 627 Цивільного

кодексу України (далі — ЦКУ), коли сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

Одночасне стягнення з учасника господарських відносин, який порушив господарське зобов'язання за договором, штрафу та пені не суперечить ст. 61 Конституції України, оскільки згідно зі ст. 549 ЦКУ пеня та штраф є формами неустойки, а відповідно до ст. 230 ГКУ видами штрафних санкцій, тобто не є окремими та самостійними видами юридичної відповідальності. У межах одного виду відповідальності може застосовуватись різний набір санкцій (постанова від 27.04.2012 № 06/5026/1052/2011).

Згідно з положеннями п. 48 Інформаційного листа ВГСУ «Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України» від 07.04.2008 № 01-8/211 штраф та пеня є різновидами неустойки, які відрізняються тим, що розмір пені залежить від тривалості прострочення боржника, а штраф не залежить.

Верховний Суд України (далі — ВСУ) також неодноразово розглядав цю проблему. Зокрема, у постанові від 31.10.2012 ВСУ також дійшов висновку, що сплата неустойки є єдиним видом відповідальності за порушення зобов'язання незалежно від виду неустойки (штраф або пеня).